Bilaga 2

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
STOCKHOLM
2007 -06- 04
106 dnr 0384 / 2007

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
KF/KS Kansli
Ink. 2007 -06- 04
Diarie 327-2308/2007
Till: RVL

STOCKHOLMS STAD

Äldrenämnden

Protokollsutdrag § 5

från äldrenämndens sammanträde tisdagen den 22 maj 2007 kl. 15.00 – 16.00

Justerat den 28 maj 2007

Ordförande	Ewa Samuelsson (kd)
Vice ordförande	Leif Rönngren (s)
Ledamöter	
	Birgitta Holm (m)
	Carolin Ludvigsson (m)
	Helen Jäderlund Eckardt (fp)
	Lars-Åke Henriksson (s)
	Norma Aranda de Gutiérrez (s)
	Margareta Johansson (v)
	Eivor Karlsson (mp)
Tjänstgörande ersättare	Louise Åstrand (m)
	EvaMargareta Nyhlén (m)
	Tünde Kovach (m)
	Henry Holmström (s)
Ersättare	Ralph Svalstedt (m)
	Diana Wallhager (fp)
	Carina Franke (kd)
	Catarina Carbell (s)
	Ulla-Liza Blom (s)
	Mujde Rashid (v)
	Ann-Sofi Matthiesen (mp)

Förhinder: Olle Andretzky, Peter Abelin, Marie Ljungberg Schött och Kitty Ericsson (m) samt Berit Kruse och Olle Palmborg (s)

Inga-Lill Björck (Kommunal) närvarande som fackrepresentant.

Dessutom var Gunnel Rohlin, Raili Karlsson, Marianne Hedenström, Staffan Halleskog, Lars Strand, Annika Jalap-Hermanson samt kanslichef/borgarrådssekreterare Patric Rylander närvarande.

106 64 Stockholm
Swedenborgsgatan 20

§ 5 Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen

Ärende
Föreligger ärende Dnr 105-93/2007

Yrkande
Ordföranden Ewa Samuelsson (kd), ledamoten Birgitta Holm m.fl. (m) och ledamoten Helen Jäderlund Eckardt (fp) anmäler ett förslag till beslut och yrkar bifall till detta.

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) anmäler ett annat förslag till beslut och yrkar bifall till detta.

Ledamoten Margareta Johansson (v) anmäler ytterligare ett annat förslag till beslut och yrkar bifall till detta:

Ledamoten Eivor Karlsson (mp) anmäler ännu ett annat förslag till beslut och yrkar bifall till detta.

Beslut
Vid propositioner på dessa yrkanden beslutar äldrenämnden att

1. göra nedanstående förändringar i förslaget till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen,

2. i övrigt anta äldreförvaltningens förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen,

3. föreslå kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige anta äldrenämndens förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen.

4. därutöver göra ett anförande

Majoritetens förändringar i äldreförvaltningens förslag till nya riktlinjer

Avsnitt 3.2 Företrädare för den enskilde

Tillägg efter andra stycket:

"Den enskilde skall informeras om denna rätt."

Avsnitt 3.4

Tillägg efter sista stycket:

"Vid avslag ska den enskilde få en tydlig besvärshänvisning."

Avsnitt 3.4.2 Beslutets innehåll

Andra stycket ersätts med följande skrivning:

"I beslutet skall framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom skall det också framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen."

Avsnitt 3.7 Uppföljning av beviljade insatser

Andra styckets första mening ersätts med följande skrivning:

"Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna skall utformas. Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren."

Avsnitt 3.8.1 Samverkan med landstinget

Tillägg efter andra stycket:

"Den enskilde ska därför ha rätt till ett trygghetskvitto, där det tydligt framgår vad hon kan förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad."

Avsnitt 5.5.2 Städning

Tredje stycket ersätts med följande skrivning:

"I Stockholms stad är utgångspunkten att det är skäligt att få sin normalbostad städad varannan vecka. Vid särskilda skäl, t. ex. allergi kan det vara nödvändigt att få hjälp med städning oftare."

Fönsterputs

Sista meningen ersätts med följande skrivning:

"Skäligt är dock att få sina fönster putsade en gång per år."

Alla i ett hem förekommande göromål

Underrubriken "Alla i ett hem förekommande göromål" ersätts med följande underrubrik:

"Samlat ansvar för hemmets skötsel"

Stycket ersätts med följande skrivning:

"För den som har ett mer omfattande behov av serviceinsatser kan det vara svårt att ange alla sysslor i hemmet som den enskilde behöver hjälp med. Beslutet om hjälp med städning kan då kompletteras så att utföraren tar ett samlat ansvar för hemmets skötsel."

Avsnitt 5.5.5 Inköp

Stycket ersätts med följande skrivning:

"Den som inte längre klarar av att själv göra sina inköp skall kunna få hjälp med detta i form av bistånd. Om inte särskilda skäl föreligger är det skäligt att inköp av dagligvaror sker varje vecka. Inköpen förutsätts ske i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. Hjälp med andra inköp beviljas efter behov."

Avsnitt 5.5.6 Bankärenden

Näst sista meningen ersätts med följande skrivning:

"Om det inte är möjligt för den enskilde att själv klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig."

Avsnitt 5.5.7 Mat och måltider

Tillägg efter andra meningen:

"Hemtjänsten bör, om så är möjligt, kunna erbjuda möjlighet till matlag, för dem som så önskar, för att utveckla måltidsupplevelsen och gemenskapen i samband med måltider."

Avsnitt 5.5.10 Omvårdnadsinsatser

Andra meningen ersätts med följande skrivning:

"Det kan också avse hjälp med på- och avklädning, hjälp i samband med måltider, tillsyn, skötsel av exempelvis hörapparat, vissa hälso- och sjukvårdsinsatser som kan likställas med egenvård (se 5.4.12) m.m."

Avsnitt 6. Särskilt boende

Tillägg efter andra stycket:

"Om det inte finns plats i det äldreboende som den enskilde helst önskar, bör hon eller han ha rätt att ställa sig i kö där, även om hon eller han fått plats i ett annat boende."

Avsnitt 6.1.4 Servicehus

Avsnittet ersätts med följande skrivning:

"I de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende, trots insatser från hemtjänst, kan det vara aktuellt med ett vård- och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas."

Majoriteten anför följande om de nya riktlinjerna

Allmänt
Förslaget till nya riktlinjer innebär en kraftig och viktig kvalitetsförbättring av äldreomsorgen. Riktlinjerna utgår tydligare, än de nu gällande, från den enskildes behov och vardagssituation. Samtidigt innebär förslaget ett nödvändigt förtydligande för biståndsbedömarnas arbete, något som inte minst äldreombudsmannen återkommande har efterlyst. Därmed förstärks också rättssäkerheten för den enskilde.

Ett uttryck för detta är också den förbättring av biståndsbeslutens innehåll som det innebär att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå av biståndsbeslutet. Det gör det lättare att jämföra den tid som beviljats och den tid som arbetet faktiskt har utförts. Biståndsbesluten ska dessutom vara flexibla så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.

Bland kvalitetsförbättringarna kan även framhållas:

- Trygghetslarm – att den enskilde känner sig otrygg är skäl nog för att beviljas trygghetslarm.
- Den enskilde har rätt att välja om den vill ha matlagning eller matlådor. Hemtjänsten bör också kunna erbjuda matlag för dem som så önskar.
- Utevistelse är en rättighet för alla och ska kunna beviljas som en hemtjänstinsats.
- Hemvårdsbidrag ska kunna beviljas även under "normalsemester" på annan ort.

- För svenska medborgare bosatta utomlands som ansöker om vård- och omsorgsboende i Sverige ska det vara möjligt att få beslut på sökt insats innan hemkomsten.

Boende
Riktlinjerna ger förutsättningar för en likvärdigare biståndsbedömning över hela staden och att stadens äldreboenden ska betraktas som en gemensam resurs och inte enbart angelägenheter för en stadsdel eller region. Stadsdelsarrest får inte förekomma i framtiden, varför det är angeläget att få en övergripande bild av de praktiska förutsättningarna för flyttningar mellan stadsdelsnämndsområdena.

Den valfrihetsreform som under 2008 kommer att införas för boendet för äldre kommer också att på ett avgörande sätt bidra till att riva gränser och konstlade barriärer inom staden. Vi välkomnar stadsdelsnämndernas aktiva medverkan i detta arbete.

Från majoriteten vill vi särskilt betona att kvarboendeprincipen, alltså att den som vill bo kvar i sitt eget hem ska få göra det så långt som möjligt, är positiv. Men möjligheten får aldrig bli ett tvång. Det finns i gruppen "äldre-äldre" en del personer som känner sig socialt isolerade och är oroliga för ensamheten i det egna boendet. Oro, ensamhet och mindre krämpor anses av biståndsbedömarna ofta inte vara tillräckliga skäl för att bevilja servicehusboende. Svaret blir att de äldre kan få bistånd i hemmet, vilket delvis är riktigt. Men ensamheten kan i sig leda till ett större vårdbehov, och därmed högre kostnader för samhället. "Äldre-äldre" som ansöker om servicehus bör därför beviljas det om det kan ge dem hälsovinster, trygghet och ett värdigare liv.

De av våra äldre som är någorlunda pigga och kan klara sig med viss hjälp söker inte till servicehus.

I mars 2007 fanns enligt Stadsledningskontorets beräkningar 208 tomma och tillgängliga servicehuslägenheter, samtidigt som 243 ansökningar om servicehusboende avslagits. Det är inte säkert att alla dessa skulle ha beviljats plats med de nya riktlinjerna, men tillgången och efterfrågan visar på ett systemfel i stadens servicehuspolitik som förorsakats av den tidigare majoritetens oorganiserade nedläggning och sedermera panikstopp av servicehusomvandlingen.

Avslagna ansökningar innebär i många fall att äldre mot sin vilja och förmåga tvingas bo kvar hemma. Det innebär också att stadsdelarna betalar höga tomgångshyror. Med de nya riktlinjerna kan dessa skevheter rättas till och stadsdelarnas utgifter för äldreomsorgen bättre komma de mest behövande till del.

Kristdemokraterna, moderaterna och folkpartiet vill samtidigt understryka betydelsen av likvärdig bedömning över hela staden. Att beakta den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd ställer höga krav på biståndsbedömarna. Metoder måste utvecklas för att

hitta former för bedömning som tydligare tar hänsyn till faktorer som är svåra att mäta objektivt, som komplement till den medicinska bedömningen. Ansvaret för detta bör åligga äldrenämnden i nära samarbete med berörda.

Viktigt för den framtida boendeplaneringen i staden blir också den efterfrågeanalys som äldreförvaltningen har i uppdrag att genomföra. Ett samarbete har inletts med USK för att få en tydligare bild av vilken slags boende som äldre önskar. Regeringens äldreboendedelegation förväntas också presentera förslag på hur ett nytt trygghets- eller mellanboende ska kunna utformas, och huruvida det ska vara biståndsbedömt eller inte.

Ökat inflytande över hemtjänstinsatsen
En annan viktig förändring med förslaget till nya riktlinjer är att de ökar flexibiliteten i hemtjänstinsatserna och den enskildes möjlighet att inom ramen för biståndsbeslutet, omdisponera och begära avsteg från vissa insatser för att få annat utfört.

Ett intressant försök bedrevs under 2005 i Hägerstens och Norrmalms stadsdelsnämndsområden där personer 80 år och äldre kunde få hemtjänst upp till fyra timmar per månad genom förenklad biståndshandläggning. De enskilda fick själva bestämma vilka serviceinsatser som skulle utföras och hur tiden skulle fördelas. Försöket har utvärderats av stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum. Utvärderingen visar att de pensionärer som deltog i försöket uppskattade möjligheten att själva få bestämma vilka insatser som skulle utföras.

Majoriteten av deltagarna ville främst ha hjälp med tunga hushållssysslor såsom städning. Ett dilemma var dock att deltagarna i försöket hade ett stort inflytande över de insatser som gavs medan personer med ordinarie hemtjänst inte hade samma möjligheter till inflytande. I utvärderingen framkom också att så gott som samtliga deltagare skulle ha beviljats hemtjänst enligt sedvanlig handläggning om en sådan framställts.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd har ansökt om att få genomföra ett liknande försök som Hägersten och Norrmalm. Vi anser dock att det i längden är ohållbart med två helt olika upplägg för hemtjänsten. De positiva erfarenheterna från försöket bör tas tillvara och alla som erhåller hemtjänst ska tydligare kunna förfoga över tiden enligt egna önskemål.

Finansiering
Kostnaderna för de nya riktlinjerna måste beaktas i höstens budgetarbete. Stadsledningskontoret bör också tillsammans med äldreförvaltningen räkna vidare på kostnaderna för att ytterligare kvalitetssäkra underlaget innan kommunfullmäktige kan fatta slutgiltigt beslut i ärendet.

En mer heltäckande prognos av de ekonomiska konsekvenser som de nya riktlinjerna medför måste arbetas fram. Kostnadsförändringar som kan förväntas uppkomma av ökad likvärdighet i biståndsbedömningen, av att erbjuda boendeplatser över stadsdelsgränserna liksom av de generösare

reglerna för hemvårdsbidraget är exempelvis inte tillfredsställande redovisat i äldreförvaltningens förslag. Likaså måste de ekonomiska och logistiska förutsättningarna att garantera personer med demensdiagnos plats på demensboende belysas.

Uppföljning och styrning
Slutligen vill kristdemokraterna, moderaterna och folkpartiet understryka betydelsen av ett fortsatt och intensifierat kvalitetsarbete inom äldreomsorgen. Uppföljningen och styrningen måste förbättras och förtydligas. Det är inte acceptabelt att äldreomsorgsinspektörer, äldreombudsman och revisorer år efter år påtalar likartade svårigheter och att den politiska ledningen, oavsett majoritet, hittills inte har lyckats bättre med att rätta till problemen. Äldreförvaltningen bör därför konkret redovisa hur en kontinuerlig uppföljning av riktlinjernas implementering kan säkerställas, för att garantera kostnadsstyrning, likvärdighet och rättssäkerhet i biståndsbedömningen.

Vid årsskiftet skapades en äldrenämnd. I och med majoritetsskiftet valdes ett särskilt äldreborgarråd. Syftet med dessa åtgärder är att förtydliga ansvaret och lyfta äldrefrågorna i Stockholm. Arbetet med ett valfrihetssystem inom boendet kommer också att förändra villkoren för uppföljning och styrning. Därtill blir de nya riktlinjerna ett viktigt instrument för att de äldre ska kunna få den hjälp och service som de har rätt till.

Utöver detta pågår en översyn av äldreomsorgens organisation och styrning med inriktning på ökad kvalitet och styrbarhet.

Reservationer

Vice ordföranden Leif Rönngren m.fl.(s) reserverar sig mot nämndens beslut enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta följande:

att delvis godkänna förvaltningens förslag beslut
samt
att därutöver anföra följande

Det är glädjande att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen nu äntligen är på väg fram. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den sittande borgerliga majoriteten.

Vid genomgång kan vi dock konstatera att förvaltningens förslag i huvudsak håller sig till de tidigare förslagen. Att arbeta igenom nya riktlinjer är en process som tar tid. Processen säkerställer också att

de inblandade och berörda får möjlighet att kommentera och komma med synpunkter och förslag.

Vi utgår från att detta ärende efter beslut i äldrenämnden kommer att remitteras till samtliga stadsdelsnämnder för inhämtande av synpunkter från dem som är direkt ansvariga för äldreverksamheterna.

I sakfrågan finns flera viktiga förbättringar. Särskilt vill vi lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse, social oro eller ohälsa skall kunna utgöra grund för särskilt boende.

Att de äldre skall kunna välja mellan hemlagat och matlåda är också en viktig förändring.

Det som dock saknas som vi socialdemokrater vill tillföra är en valfrihetsreform som innebär att alla äldre över 75 år skall kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Erfarenheten och slutsatserna i äldreinspektörsrapporterna, revisorsutlåtanden och verksamhetsuppföljning i övrigt landar i mångt och mycket i att biståndsbedömningen inte alltid är ett verktyg för att möta behov och önskemål i vardagen.

Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre. Dessutom ger det hemtjänstpersonalen bättre förutsättningar att kunna använda sin erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre.

Riktlinjerna tar också upp sociala aktiviteter och utevistelse. Detta tillsammans med samverkan med landstinget är insatser och arbetsformer som äldrenämnden bör följa nogsamt under året.

Möjligheten att få välja boende är en självklarhet som inte bara skall gälla inom staden utan också hela länet. Uppföljningar av detta måste ske löpande så att det säkerställs.

I övrigt ser vi fram emot de uppföljningssystem som är under utarbetande. Endast med en metodisk uppföljning kan ambitionerna säkerställas.

Vi vill också i detta sammanhang framföra att vi omkring fixartjänsterna vill ha en friare organisation. Vi anser inte att det skall finnas en gräns om 6 timmars maximalt användande av fixartjänst samt att åldersgränsen skall vara 67 år med ambitionen att alla som fyllt 65 år skall omfattas av denna reform.

Ledamoten Margareta Johansson (v) reserverar sig mot nämndens beslut enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta följande:

att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut

att därutöver anföra:

Det är med förvåning vi konstaterar att trots den långa förhalning som ärendet haft genom bordläggning så är innehållet i princip detsamma.

De nya riktlinjerna kräver en generösare budget. Var det orsaken till att ärendet förhalades?

Vänsterpartiet ansluter sig till kommunala pensionärsrådets uttalande i protokoll 2007-05-10 kring riktlinjerna.

Vänsterpartiet saknar i ärendet hemtjänst med förenklat biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska var 4 timmar. Det har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår mandatperiod och bör permanentas.

Fixartjänsten anser vi ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maxantal timmar. Som också framkommer hos KPR.

Ledamoten Eivor Karlsson (mp) reserverar sig mot nämndens beslut enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta följande:

att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut med tilläggs- och ändringsförslag enligt nedan

I kommunstyrelsens pensionärsråds (KPR) protokoll från den 10 maj finns i ärendet "Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen" viktiga synpunkter, förtydliganden och tillägg. Vi föreslår att KPR:s synpunkter inarbetas i riktlinjerna.

Några *exempel* på behov av förtydliganden och tillägg är följande:

Uppföljning av beviljade insatser (sid 13)
I ärendet (3.7) står: "I genomförandeplanen skall det framgå vad, av vem, när och hur insatserna skall utformas " KPR anser att meningen fortfarande är felformulerad, språkligt och innehållsmässigt. KPR vill förtydliga till: Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna ska utformas. KPR rekommenderar att denna mening används i riktlinjerna. KPR föreslår därutöver följande tillägg: "Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren."

Vård och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus) sid 25
KPR skriver (6.1.4). "Den här frågan hör till de allra viktigaste som pensionärsorganisationerna i Stockholm bevakar. KPR anser att förslaget behandlar frågan på ett alltför summariskt och inte alldeles tydligt sätt. Framför allt hävdar vi att den sökandes ålder ska ingå bland kriterierna för rätten till plats i servicehus. Det är en vedertagen sanning att hög ålder gör en människa särskilt sårbar för minsta påfrestning. Över en natt kan hennes allmäntillstånd allvarligt försämras."

KPR anser att styckets sista mening bör ändras genom tillägg av ordet "ålder" till följande lydelse: "I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas."

KPR vill också för tydlighetens skull att följande mening tillfogas: "Den enskilde har rätt att välja något av stadens vård och omsorgsboenden, oavsett var i staden det är beläget."

KPR pekar också på vikten av att informera stadens äldre om vad som gäller och vilka rättigheter de har när de ansöker om bistånd i någon form. Det kan lämpligen ske genom en enkel och tydlig informationsfolder som den äldre och dennes anhöriga kan ta del av.

KPR:s väl genomtänkta tilläggsförslag och ändringar bör komplettera riktlinjerna.

Det saknas i ärendet förenklat biståndsbeslut för äldre över 75 år Det har bedrivits som ett lyckat försök under förra mandatperioden.

Vaktmästartjänsten (Fixar-Malte) ska kunna efterfrågas av alla från 67 års ålder. Ingen begränsning av antalet timmar bör gälla, d.v.s. inte högst sex timmar om året per hushåll. Vid "överutnyttjande" kan detta tas upp till prövning.

Särskilt uttalande

Vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (s), ledamoten Margareta Johansson (v) och ledamoten Eivor Karlsson (mp) anmäler ett gemensamt särskilt uttalande:

Vi finner det högst anmärkningsvärt att majoriteten trots den långa fördröjningen i ärendet väljer att lägga fram en 5 sidig inlaga för beslut om riktlinjerna, vid sittande bord.
Detta arbetssätt är inte förenligt med god ton och den praxis som brukar användas av partierna inför större viktiga beslut.
Trots att det enda riktiga vore att begära bordläggning vid dagens sammanträde väljer vi att inte göra detta då konsekvensen skulle bli att de äldre i staden skulle få vänta än längre på behövliga reformer och förbättringar.